

হীদাক কান্নরবা পান্ধীশিং : মুকথ্ৰবী

— ডা. হুইদ্রোম বীৰকুমাৰ সিংহ —

সি এস আই আৰ : নোৰ্থ ইষ্ট ইনষ্টিটুট ওফ সাইন্স এন্দ্ টেক্নোলোজি লন্ফেলপাং

হীৰম খৰদা মুকথ্ৰবী পান্ধী অসি মণিপুৰীশিংগী ওইনা থোইদোক্ৰা শকথঙনৈ। মুকথ্ৰবী পান্ধী অসি ইংলিসতা প্ৰিকলি জানথোজাইলম (Prickly Zanthoxylum) নংত্ৰগা জানথোজাইলম (Zanthoxylum), হিন্দীদা দাৱমাৰ (Darmar), বোঙ্গোলিদা তোম্বুল (Tombul), নেপালিদা তিম্বুৰ (Timbur), সাইন্টিফিক নংত্ৰগা বোটনিকেলগী ওইবা মমিংদা *জানথোজাইলম একান্থোপোদিয়ম (Zanthoxylum acanthopodium DC)* হায়না কৌই অমসুং ৰুতেসি (Rutaceae) শাট্গৈগী মনুং চল্লি।

মুকথ্ৰবী হায়ৰিবা পান্ধী অসি কোনতক তৌবা তিঙ্খুং য়াম্মা পানৰবা অদুগা চহী অমগী মনুংদা মতম খৰা মনা লোয়না কেনগনৰা অপীকপা উ পান্ধী অমনি। পান্ধী অসিগী মনা অসি কম্পাউন্দ্ মখলনি অমসুং মনা অমদা অপীকপা নয়াং জুৱা ও ফাওৰা পাল্লি। মনা অসি শত্ৰীক শংদুনা অৱঙৰা মচু কাথংলি লোয়ননা লঙখৎপা মৰু মচাশিং মফম শীনৰা থুঙনা পাল্লি। হায়ৰিবা মৰু মচাশিং অসিবু ট্ৰান্সলুসেণ্ট দোটস (Translucent dots) হায়না কৌই। হায়ৰিবা দোটশিং অসি থাওগী ওইৰা পোৎচাৱ্ৰা শাবনি অমসুং পান্ধী অসিগী অকনৰা মনম (Pungent order) অসি মসিনা ওইহনবনি।

মুকথ্ৰবীগী লৈ অসি শঙতক তৌবা মুচুা য়াম্মা কুৰী অমসুং চৰুন ওইনা শাংলি। পান্ধী অসিগী মইহ অসি মতুম তাই অমসুং মিলিমিটৰ ৪ দগী ৭ ফাওৰা চাওই। ইন্দিয়াদা মুকথ্ৰবীগী মখল অসি য়ামদ্ৰবদা ১১ ৰোম লৈবগী মনুংদা মৰু ওইৰা অমদি মীওইবদা থোইদোক্ৰা কায়ৰা মখলশিংদি – জাহ্নোজাইলম একান্থোপোদিয়ম (Zanthoxylum acanthopodium), জাহ্নোজাইলম অৱমেটম (Z. armatum), জাহ্নোজাইলম ওক্সিফাইলম (Z. oxyphyllum), জাহ্নোজাইলম লিমোনেলা (Z. limonella) অমসুং জাহ্নোজাইলম ৱেতসা (Z. rhetsa) অসিনি।

মুকথ্ৰবী পান্ধী অসি ইন্দিয়া, থা থংৰা চাইনা, বঙ্গলাদেশ, ভূটান, নেপাল, লাওস, ম্যান্মাৰ, অৱাং থংৰা থাইলেণ্ড, ভিয়েটনাম, ইন্দোনেশিয়া অমসুং মালেসিয়াগী মফমশিংদা হৌবগী পাউৰ্মশিং লৈ। চাইনাগী মনুংদা

মুকথ্ৰবী পান্ধী হৌবা মফমশিংদি সিচুৱান, গুৱাঙশি-গুইজৌ, টিবেট অমসুং য়ুনানি। ইন্দিয়াগী মনুংদা মুকথ্ৰবী হৌবা মফমশিংদি উত্তৰ প্ৰদেশ, ৰেষ্ঠ বেঙ্গল, সিক্কিম অমসুং অতোগ্ৰা অৱাং নোংপোক ইন্দিয়াগী মফম অয়াহ্ননি। মণিপুৰদা মুকথ্ৰবী পান্ধী অসি সমুদ্ৰ ঈয়াদগী মিটৰ ২০০০ ফাওৰা ৰাংৰা মফমশিংদা উমংগী অতোগ্ৰা পান্ধীশিংগা লোয়ননা হৌই। পান্ধী অসি য়ুমগী অকোয়বদসু য়াম্মা পান্ধা থানৈ। মুকথ্ৰবী পান্ধী অসি চোং-চোং লাওৰা অদুগা উক্ৰম খৰা লাংতক তৌবা মফমশিংদা চুশিন্ননা হৌই। মুকথ্ৰবীগী শা প্ৰমুমক মৰু ওইনা মইহ অমসুং মনাদা মনীল থুনা কাগনৰা (Volatile) থাউ অমা য়াওই। হায়ৰিবা থাউ অসি Hydro-distillation গী মতেংনা লৌথোকপা য়াই। পান্ধী অসিগী মনাদগী লৌবা থাউ অসিদা য়াওৰা মৰু ওইৰা মচলশিংদি লিনালুল (Linalool) চাদা ১৪.৩, ১,৮-সিনিওল (1,8-cineol) চাদা ৭.৭, ২-অনদিকেনোন (2-undecanone) চাদা ৭.৩, ফৰনেসোল (Farnesol) চাদা ৩.৬, বিটা কেরযোফাইলিন (β-caryophyllene) চাদা ৩ অসিনাংিবনি। মইহৌ থাউদা য়াওৰা মৰু ওইৰা

মচশিং অদুনা ইয়ুকেলিপটোল (Eucalyptol) চাদা ৩৬.৫ অমসুং লিমোনিন (Limonine) চাদা ১৬.৯ নি।

ঐথোয়গী লমদম মণিপুৰদদি থৰোই থোংৰা মতমদা মুকথ্ৰবীগী মনা অসি থাক্তৰা য়াদে। মুকথ্ৰবীগী অনৌবা মইহ অদু মোৰোক মেতুনা নংত্ৰগা কোংতুনা চানৈ। ঐথোয়গী মুকথ্ৰবী পান্ধী অসিগা চাইনাদা ফংলিৰা সিচুৱান পিপৰ (Zanthoxylum piperitum) অসিগা থোইদোক্ৰা মাইে অদুবু সিচুৱান পিপৰ অসিনা মইহ অদু কুৰ্গা হেল্লি অমসুং হেমা শাই (more pun-gent) । হায়ৰিবা মুকথ্ৰবী মখল অসি মখল মখা কয়াগী শা-ঙা থোংবদা পাক শন্না শীজিনৈ অমসুং কৈথেলদসু য়োল্লি। খজিং জৈবদসু মইহৌ মকু অদু হাণ্ডুনা য়াম্মা হাওৰা মখেল অমা ওইনা চানৈ।

মণিপুৰদদি মুকথ্ৰবীগী মনা শুগাইদুনা শেন্সা মলম অদু তৈদুনা মখল মখা কয়াগী উনশাগী লায়নাশিং লায়েংনৈ। য়াৱী-য়াথোঙ চীকপদা মুকথ্ৰবীগী মইহগী মকু অদু পোপলি-পোপলি শুগাইৱৰগা থুম খৰা হাণ্ডুনা থোম্বদা থোইদোক্ৰা কান্নহল্লি।

মুকথ্ৰবীগী মইহদগী লৌবা থাউ অদু Rheumatism হায়বদি তাঙ চাওথোম্ভুনা চীকপা-নাৰা তৌবদা চাং নাইনা তৈদুনা নোইদুনা লায়েংৰা য়াই। মুকথ্ৰবী মনা অদু শুগাইৱৰগা থোইহি খৰগা পীজবদা লোক থংৰা অমসুং অৰুম-লাইহৌ তৌবদা য়াম্মা কান্নবগী পাউম লৈ। অৰুনাচলগী খামতী (Khamti) হায়ৰিবা ট্ৰাইবেলশিংনা মুকথ্ৰবী মনা ঈশিংদা শুগাইদুনা লৌবা মই অদু পীথক্ৰুদা দাইবেটিস মেলিটিস (Diabetes mel-litus) হায়ৰিবা লায়না অসি লায়েংনৈ। পাউম খৰগী মতুং ই়ম্মা মুকথ্ৰবীগী মইহদগী লৌবা মই অদু অপোম অত্ত (Tumour) শিং ফহনৰা গুস্তী। পান্ধী অসিগী মনা অসি চৰা তুমদৰা, থোঙ হামথৰা, চাকখাও চাথংপা, লোক থংৰা, য়াচিকপা অমসুং হৰা-ৰক্খু অমদি ধ্বৰ হেনৰা নুংঙাইতবগী লায়নাশিং মফম কয়ামৰুমদা লায়েংনৈ। কোক্ত হীকগী লৈৱৰা অমদি লুপৌ থাংলবদি মুকথ্ৰবী মনা শুগাইদুনা লৌবা মই অদুনা শমযোঙদা তৌবা য়াই। থোঙ-খুং লৈথেক্তুনা তোঙশা কয়বদা মুকথ্ৰবীগী মইহদগী লৌবা থাউ অদু চাং নাইনা তৈদুনা হীগা য়েবদা শোয়দনা কান্নৰা ফল ফংগনি।**☪**

ইন্দিপেনেণ্ট হুশ্বু

— সেইবম মঙ্গিজাও —

ঐথোয়গী লৈবাক ইন্দিয়া, মালেমগী ওইনা মীশিং য়ান্দ্ৰদা অনীশুৰা লৈবাকনি। মালেমগী য়ানৱৰা লৈঙাক মখলশিংগী মনুংদা প্ৰিক ৱাইহে Demo means people, Kratos means power দগী লাকপা ‘দেমোক্ৰেসি’ লৈঙাক অসিনা স্বাইদগী পান্ধা লৈঙাক মখল ওইৰি হায়ৰা তাই। দেমোভ্ৰেসগী ৱাহহ্ৰোক তোঙান তোঙানৰা অখঙ অইহিংশিনা তোঙনে তোঙনৰা ‘ৰাৱন্’ পীনৱিসগী মনুংদা Abraham Lincoln না কুম্ভজা ১৮৬৩ গী নবেম্বৰ ১৯ দা Gettysburg তা পীথিৰা স্পিচতা পনথিৰা ‘মীয়ামগী মীয়াম্মা মীয়ামগীদমক শেন্সা গৰ্ভৰ্মেণ্ট’ নি হায়বসিনা স্বাইনা চানৈ হায়না লৌনৱি। ৱেলফেৰ ওফ দ পিপল অসিবু গৰ্ভৰ্মেণ্ট অমগী পান্দম থম্মৱিবনি। লায়ৱৰা, লাইৱিক হৈতৰা হায়বসিনা দেমোক্ৰেসিগী খোঙচংতা অটৌবা পল ওইৱিবনি। প্ৰম্মক্ৰু খঙনবিৱি। ‘ল’ অনীসিনা পীক থন্না লৈৱৰবু ইন্দিয়া, দেমোক্ৰেসি চল্লিৰা লৈবাক ওইৱি। অদুবু ফগৎনবগীদমক কুম্ভজা ১৯৫০ গী জানুৱাৰী ২৫ দগী ইলেক্সন কম্ব্যাসন ওফ ইন্দিয়া লি়দুনা হোৎনৱৰক্সি। অহানৰা ইলেক্সন কম্ব্যাম্মাৰ ‘সুকুমাৰ সেন’ না ওইখি। ঈ সি আই অসি পাৰ্মিনেণ্ট, ইন্দিপেনেণ্ট অমদি কনষ্টিটুসনেল বোদি অমনি। ইলেক্সন খুদিমক্কী সুপাৰিণ্টেণেণ্ট, কন্সল্ল, দাইৰেক্সন্ পীৱদুনা চৎন-পথাপ কয়্য শোমদুনা কীঅ ফগৎনৰা হোৎনদুনা লাক্সি। Voter is the supreme authority. Voter is the bedrock of Independent democracy নি হায়বগী ৱাখল্লোন লেবনিনা স্ক্লি এন্দ্ ফেৱ ইলেক্সন, ফুল পাৰ্টিসিপেসন ওফ ভোটৱস ওইনৰা ঈ সি আইনা ৱাখল লৌশিং কয়্য থাদৱি। কৱিগুস্তা মসি থবক্তা ওল্হোকপা গুমদ্ৰবদি Plato গী Mobocracy ওইখিৰা য়াই। Democracy is the worst form of Government তাদুনা তোক্কনি।

মৰম কয়্যাসিদগী কনাগুস্তা মীওই অমা চহী ১৮ হেক শুবগা ইলেষ্টেৱিৰিএল ৱোলদা মীং পানখৎপা চহী খুদিংগী জানুৱাৰী ১ দা কালিফাৰ্ণি়া টেণ্ট ওইয়দুনা Election Photo Identity Card (EPIC) পীৱি। Systematic Voters' Education and Electoral Participation (SVEEP) প্ৰোগ্ৰামসু এন এস এস, এন সি সি, এন জি ওশিং, এন ৱাই কে এস কয়্যগা কোলাবোৰেট তৌমিমদুনা লেণ্ডুনা পায়খৎলক্সি। কুম্ভজা ২০১১ গী জানুৱাৰী ২৫ দা নেসনল ভোটৱস দে (এন ভি দি) হায়দুনা ফক্সন অমা পাঙথোকখি। শ্ৰীমতি প্ৰটিভা দেবী পাটিল, প্ৰসিদ্ণেণ্ট ওফ ইন্দিয়ানা চীফ গেষ্ট ওইখি। থিমনা Inclusion & Qualitative participation নি। ফক্সন অসি Syquarishi, the former CEC না NVD অসি ফেণ্টিভেল ওফ দেমোক্ৰেসি কৌই। অহানবাসু ওইখি। কুম্ভজা ২০১২ দনা এ পি জে অবদুল কলাম, প্ৰসিদ্ণেণ্ট ওফ ইন্দিয়ানা চীফ গেষ্ট ওইখি। থিমনা Ethical voting ওইখি। কুম্ভজা ২০১৫ গী জানুৱাৰী ২৫ দা ফোৰ্মৰ প্ৰসিদ্ণেট ওফ ইন্দিয়া এ পি জে অবদুল কলামনা চীফ গেষ্ট ওইখি। থিমনা Easy registration and easy correction ওইখি। কুম্ভজা ২০১৬ কী জানুৱাৰী ২৫ দনা শ্ৰী প্ৰনব মুখৰ্জি, প্ৰসিদ্ণেট ওফ ইন্দিয়ানা চীফ গেষ্ট ওইখি। থিমনা Inclusion & Qualitative participation ওইখি। নুমিং অসিদা Dr. Nasim Zaidi, Chief Election Commission of India না "Belief in the Ballot" কৌবা লাইৱিক অমা প্ৰসিদ্ণেটতা খুদোল তমখি।

কু ম্ভজা ২০০৯ দা Information, Education and Communication (IEC) হায়না থবক কয়্য পায়খৎলশ্মী। মথং মথং Information, Motivation and Facilitation (IMF) পায়খৎলহ্মা অসি হৌজিক্তি SVEEP হায়ৱে। Vivek Kumar Dewangan, CEO Manipur না ওনলাইনদা ভোটৰ ৱেজিষ্ট্ৰেসন তৌবা য়াহনত্ৰে। মতাং অসিদা ইলেক্টৱগা কেন্দিদেটকা লৈনৱিৰা মৰী ৱাখল্লোন নৈনৰা থোইনা হেমা কান্নগনি লৌজৈ।

লাক্কদৌৱিৰা কুম্ভজা ২০১৭ তা ইন্দিয়াগী ষ্টেট মঙগী এসেমব্লি মীখল পাঙথোক্‌দৌৱি। ষ্টেট অতৌগীনা অতৈ ওইত্ৰগা মণিপুৰগী ওইনা খন্ন নৈনৰদা পাঙজ-খঙজদ্ৰবা ঐহাক্সীসু মত থমজৰি। মণিপুৰগী কেন্দ্ৰ মশীং অমসুং নৃপী মীহুৎ মশীং নেনগাংহনবগী তঙাইন্দৰবা লৈৱি হায়না পো কাঙজৰি। অওনৰা অহোংৰা অমসুং চাওখৎপগী খোঙজেল কনানসু থিংৰা গুমদে। গ্লোৱেলাইজেসনগী লেণ্ডৰা শাফু অঙৰুপগী মশক্সি। ট্ৰান্স এসিয়ান ৱোদ মণিপুৰদা ফাওগদৌৱি। মতম খজিত্তা ঙাইৱে ট্ৰেন থুংলগদৰা। নাকল অমৰোমদা মালেমগী কাচিন কোয়াদা খুন্দাৱিৰা য়েলহৌমী ফুৰুপ মচা মচাশিংগী ত্ৰেদিসন, নাং, জিনশিংবু থিজিনলেইশিংনা মাঙখি-মুৎখিদ্‌নৰা শেল কয়্য থাদৱগা থিজিনৰা লেপত্ৰি। তাক্সা অসিদা ইন্দিয়াগী ষ্টেট মঙগী এসেমব্লি ইলেক্সন কুম্ভজা ২০১৭ তা পাঙথোক্‌দৌৱি। ষ্টেট অমগা অমগগী প্ৰোগ্ৰেম/ইশ্শা মান্দে।

ষ্টেট মৱিগী ৱাফম তোঙান্না থমত্ৰগা মণিপুৰ ষ্টেটকী ওইনা খৰা খজিক থমজনীংবদি অসিনি। মণিপুৰ অসি জিওগ্ৰাফিকেল্লি আইসোলেটেদ হিল ষ্টেট ওইৱি। স্ক্লেয়াৰ কিমি ২২,৩২৭ কী মনুংদা চাদা ১০ ভল্লিগী শৱকনি। তেন পাৰ্চেণ্টকী লমখৈ শৱক অসি ইন্দিয়ান কনষ্টিটুিসন্না গুস্তৌ পীদে, অতৈ লেমহৌৱিৰা চাংগী শৱক্তি পীৱি। য়েলহৌমী ওইৱিৰা মীওইশিংগী মৱঙসু বুশি লেঙক্লম খেয়ৱা থল্লন্নি। হিন্দু লাইনীংনসু অটৌবা খাইবুংনৰা ওইহল্লকপা প্ৰম্মক্ৰা খঙবিৱি। মৰম কয়্য অসিদগী হৌজিক হৌজিক মায়েক্সৱিৰা ইশ্শা/প্ৰোগ্ৰেম খৰা পঞ্জৰি।

১) ইন্দিয়া অমদি মণিপুৰগী লমখৈ গুাকপা অমসুং কনৰা (২) অফস্পা (৩) কনষ্টিটুিসনগী সেদুল ৫, ৬, ৭, ১০ গী মৰম। (৪) কলচৱগী কনসেণ্ট লাম্মা লৌবা (ওনৱেবল গভৰ্ণৰ, সামুগনাথনগী ৱাফম লান্দৰা ওইবসু য়াই)। (৫) এম এল আৰ এষ্ট ১৯৬০ (৬) ৱিজাৰ্বেসন পোলিসি (৭) সেন্টৰ ষ্টেট ৱিলেসন (৮) য়েলহৌমী কনৰা (৯) আই এল পিগী মৰম। (১০) এস টি দিগী মৰম। (১১) যৌবাল দিষ্ট্ৰিক্তকী কেন্দ্ৰ তৱেংকী ভোটৱশিংগী হক মাঙলিৰা। (১২) মীওইৰা হায়ৰা থৱায় পানৰা অসিবু তুং কোয়না লৈহৌনৰা বাইও দাইভৱসিটিগী ৱাফম। কনাগুস্তা অখঙ অইহিংশা ইশ্শা অতৈ নীংশিংবীৰা য়াই। হৌত্ৰৰা ঐথোয়গী পুন্দিগী তাক্কক খৰদা মীওই খৰনা শেন্‌ল্হ্মা আইন খৱদুনা হৌজিক কয়্যদা ৱাহল্লৰা। খুদম ওইনা কোলেজ, য়ুনিভৰ্চিটি ওজাশিংগী থবক তৌবগী মতম চহী হুশ্বুমগুদা শাংদোকত্ৰে। ইনষ্টিটুিসন অমঙলা লৈমিন্নৱিৰা কেৱানি, প্ৰেদ ফোৱনা চহী ৬০ দা লৈহল্লে। লোনজিবিটি ওফ লাইফতা মীওইৰা মৱক্তা অমৱ পদবি পীৰা, খৰনা পীদৰা। মী অদুগী ইফিসিএলিদা বেজ তৌবসু নঙৰা। মসিবু আইনলা? কেন্দ্ৰ ৭ কী কেন্দিদেচৰ ৱাইট মাঙনবগী পাৰ্লিয়ামেণ্ট অমদি এসেমব্লিদা কনানা মুভ তৌথিৰা লৈ? বিফুপ্ৰিয়া লোনগী ৱাথোক্তা মণিপুৰগী এম এল এ, মন্ত্ৰিশিংগী তোঙানৰা চহীশিংদা ৱাৰেপ মঙা-ভৱক্কক লৌৱগা সেণ্ট্ৰেল গৰ্ভৰ্মেণ্ট অমদি আসাম লৈঙাজা কেস তৌখি, গুমখিদে। ‘মীতৈলোল’ হায়গদবদা লৈসু লৈতৰা লোন ‘মণিপুৰী’ হায়ৱৱে। ইন্টিপ্ৰিটি মাঙনৰা ওইহল্লে। লাম্মা মমিং কৌৱৰনা ইন্দিয়াগী ক্লাসিকেল লেঙ্গুয়েজগী থাক্তা চনৰা গুল্লেইদৌৱিবনি। (অইনৰা কুম্ভজা ১৯৯৮, ২০০৫ গী পাউচে খৱদা ইজত্ৰে) চিদ্দা চাং-তম নুংশিনগদবনি হায়। গোবিন্দজি টেম্পল বোদকী মখাদা সনামহী টেম্পল বোৱ্দ লৈহল্লি। ট্ৰেদিসনেল কলচৱগী ৱাহহ্ৰোক কদাইও? অসুম্মা ‘ৰাজ’ ৱিৰাউট ‘নীতি’ ওইৱে। মীয়ামগী থবক তৌবা শাৱদুনা নফসাগী খৎনদুনা লৈত্ৰে। শোমদনা চেঙ অদু চাৱগা শেংদোকফম লেক্ট্ৰিন শাফম লমদি লৈৱোইদৌৱি। লৌশিংতা খাজনা থিৰা, ফুদিংতা মাংজোং চোঙৰা থোক্ত্ৰি। ইৱাক্সৱিৰা মানা ‘ইকা’

যৱোল থোকপা লাই

জাতন্ত্রী শৈৱোল মৈতৈলোন্দা ইথোকপা : বি জয়ন্তকুমাৰ শৰ্ম্মা

উৱোক্ৰা লম্মন খুশ্বা

উৱোক অমা লৈৱশ্মী কোশল্যগী কোনুংদা; লুনা তৌই নিংথৌনা চল্লি পাউ অৱাপ্পদা। নোংমা পাউবু চংগ্ৰিঙৈ অঙাংশিংনা কোনুংগী, মিনুংশিবু য়াওদনা হাংখি মচা উৱোকী। উৱোক মণী হল্লক্লে থশ্মোয় শোক্ত্ৰা কপখৰে; মচা হাংপা অঙাংবু লম্মন খুমগে শীংখৰে। নোংমা লাকখি অঙাংশিং কৈবু য়েংৰা শাৱংদা; উৱোক্‌জুগা লোয়ননা লেপখি শাৱং মপান্দা। তাক্সা চাৱে খন্দুনা মচা হাংপা অঙাংবু, মতুংলোমদ’ই ঈল্লকখি শাৱং মনুং তান্নবু কৈনা লুশম তাম্বু-লাক পোকপু থেক্সা চাখৰে; লম্মন খুশ্বা গুস্তদা উৱোক মণী পেনখৰে। চংলগেবু নীংদুনা থাদোক্লন্স’ কোনুংদে, নিংথৌদবু তমখিদে কৱি’ খুশ্বা লম্মন্দে। ‘অচুম’ চংপা নিংথৌনা ৱাৱৌখিদে মদুদা; পু্ক্ৰিং-পাংশোয়নদনা লৈয়ু হায়খি উৱোক্তা। মতম লোইৱে হায়দুনা বিদায় তন্না লৌখৰে; নোংদোন-অতিৱা মৱক্তা হিমালয়দা পাইখৰে।

অমফাওৰা লামদ্ৰি। ভোট কানিংবদি মিত্ৰং-জাদু-মন্ত্ৰফাওৰা তল্লিংলি। অনৌবা শেমগদৰা আইন কৱিনো? এমেণ্ড তৌগদনৰা কৱন্‌নো? মিৎকুপ অমফাওৰা খন্নদে। মসিবু হায়মনৰা তাৱগদৱা? ঐথোয় মনেন খৎনৱগা অমুৰা আইন লৌথোকপা গুমগদৌৱিৱা? থন্ননিংঙাই ওইন্দৱা?

কৱপসনগী ৱাহহ্ৰোক মতুং ই়ম্মা কৱপসন হৌৱকপগী মৱম ময়ামগী মনুংদা পোলিটিকেল পাৰ্টিগী নুংগী চনলোন অসিসু অমনি। মণিপুৰদা লৈৱিৰা পোলিটিকেল পাৰ্টিগী কীঅম সিনাৱিও য়াম্মা নীংৰা কায়নীংঙহিনি। কনাগুস্তা মীওই অমনা পাৰ্টি অমদা য়াওবদা মীওই ২০/৩০গী মিং চল্লি। চোঙথোকপদসু ২০/৩০ নি। ইলেক্সন লেগ্নদা কাৱবসু ২০/৩০ নি। কাৱবসু ২০/৩০ খত্ৰনি। অতৈদি নন-পাৰ্টি মেম্বৰ গাভ্ৰনি। মীওই অদুনা পাৰ্টিগী আইদোলোজি, প্ৰিন্সিপাল গাভ্ৰে। পাৰ্টিসু মীওইদুবু পুনৰা গুস্তু নভে। পি দি এস মখল কয়্যগী ফেসিলাটিজ খুদিংমক মাগী মাগী মেম্বৰশিংদা পীৱি হায়ৰা প্ৰম্মক্ৰা খঙনবি। কৈগী পাৰ্টিদগী শওমগী পাৰ্টিদা, শওমগী পাৰ্টিদগী নোংশাগী পাৰ্টিদা চোঙথোক চোঙশিন তৌদুনা লৈৱি। ময়ুম মৈ চাকপদা লৈকায় খুনগী মীয়াম্মা কন্নৰা চেম্ৰি। য়ুদুদুনা মনিংগী ৱাৱক্তা হেইৰী মেহেলগা চাদুনা লৈথোক্‌ই হায়বদুনি। ষ্টিকেট মুৱৱিঙেদা য়েলহৌমী অমদি লমদি কদেদম! নুংশিৰবা ইপা-ইচা, ইচিন-ইনাও কয়্য খুলকাওৰা অমগা অমগা য়েক্‌হল্লি। ভোট লেপলে অকি অখঙনা মাঙ থাই। ক্ৰাইম কয়্য তৌনহল্লি। সোসিএল হাৱমোনি লৈহন্দে। লৈবাক্কী য়ুনিটি অমদি ইন্টিপ্ৰিটি অকাৰ্যৰা পীৱি। গান্ধীজিগী পাইন্স ফংত্ৰবদি পঙ্ক ফতে হায়বদু কাউথাক্সি। অসিগুস্তা কয়্যাসিনা নন পাৰ্টি মেম্বৰশিংগী ‘পাৰ্টিলেস দেমোক্ৰেসি’ গী লৈঙাক অমা য়াম্মা তঙাইফদ্ৰে। মতম অমদা নেপাল লৈবাক্তা পাৰ্টিলেস দেমোক্ৰেসি চল্লশ্মী। অমুক মৰ্কিট পাৰ্টি সিস্টেম চংখিবদগী ঈৱাং কয়্য থোক্তুনা লৈৱি খঙনৱি প্ৰম্মক্ৰা। তেল্লৰা মীওইবগী মপোক্ত্ৰি গুমজৰা খৱদং তুংগী মীৱোলগী য়েংলগা থশ্মোয় শেংনা তৌৱমফম থোক্ত্ৰবৱা? মণিপুৰগী পোলিটিকেল পাৰ্টি অমক্তা ইশ্শাশিং ৱাৱৌশিন পুৱকপা গুল্লেই। নৌনা খনৰা ইন্দিপেনেণ্ট হুশ্বুমদি গুমগনি থাজনৱি। আমেৰিকাগী প্ৰসিদ্ণেট জে এফ কেনেদিনা হায়ৱন্‌শা "My dear young Americans, ask not what your government can to for you, but ask what you can do for your America." হায়বসি ভোটৰ ঐথোয়না থশ্মোয়দা চেংনা খনফম থোক্ত্ৰবৱা? ইন্দিপেনেণ্ট ৬০ খনৰা হায়বসি ঐথোয়গী ইথৌ ওইফম থোক্ত্ৰি।

প্ৰমুমক শমজিগুৱৰগা ওনৱেবল ঈ সি আইগী মফমদা থমজৱিবদি ১) ইনষ্টিটুিসনগুস্তা অমা লিংলগা ইলেক্সনগী মমাগুদা কেন্দিদেট ওইনীংৰা মীওইশিংবু Civic Education, Democracy, Nationalism, Humanism, Peoples' welfare গা মৰী লৈনৰা মতম মতমগী

ইশ্শাশিংগী ওৱিয়েণ্টেসন ট্ৰেনিং পীৰা। (২) মীহুৎ ওইনা খল্লৰা মতুংদসু এৱাৰ্ণেস প্ৰোগ্ৰাম মখল খৰা পীৰিৰা। (৩) মী অমনা টাৰ্ম অমখত্ৰমক হায়বদি চ্ৰী ৫ খত্ৰমক পুহনৰা নংত্ৰগা টাৰ্ম ২ দগী হেমা পুৰা য়াঙল্‌ৰা হায়নচিংৰা চৎন-কাঙলোন খৰা মেমদোকপীৱবদি দেমোক্ৰেসিগী মগুণ হেনগৎপগা লোয়ননা ইন্দিয়ান দেমোক্ৰেসিগী মপাঙ্গল কনগনি হায়ৰা তাই। লোয়ননা নেসনল ভোটৱস দে (এন ভি দি) অসি লাক্সিৰা কুম্ভজা ২০১৭ গী জানুৱাৰী ২৫ দা তাৱি। ভোটৱশিংগী মৱক্তা ঈপাউফাওদেৱন্দুনা মীপুম খুদিং ভোট থাদৰা গুল্‌ৰা অমসুং মথোয়গী ইন্দিপেনেণ্ট ৬০ খনৰা গুমজনৰা ফেব্ৰুৱাৰী থাদা ইলেক্সন প্ৰোসেসসু চখৱগা ক্লাইমেটিক কন্দিসনসু ফৰৰা মাৰ্চ থাদা মণিপুৰগী মীখল পাঙথোকপীৰনা হেমা ফগনি খঙৈ। চাংগী মনুং হজিনবদা লৈৰা মীচম মীয়ামগী চাকথুং খুদিংমক চংথোক চংশিং তৌৰা, মপান থোকপা খৰনা লৌৰা, দিভলপমেণ্টগী থবক কয়্য তৌই-তৌদে, শেশ্মী-শেমদে, চহীগী লোকেল এৱিয়া ফন্দ লুপা ফোৱ-ফোৱ পীৱি। শেশ্‌ফম থোকপা গাভ্ৰনি, মীচম মীয়াম ঐথোয়গী শেল গাভ্ৰনি, মথোয়গী নভে। হেমা মৰু ওইৱিবদি মখক্তা পঞ্জখিৰা ইশ্শাশিংগী চান্নৰা আইন শেন্সা অদুনি। ৱাৱৌশিন পুৱক্ৰৰা মীওইবগী য়াইফনৰা খল্লু। খঙৰা গুল্‌ৰা কোক, জ্ঞান লৈৰা পুকচেল শেংৰা মীহুৎ অদুতনি মথৌ তাৰিৰা!

ৱোৱৈবদা লাক্কদৌৱিৰা মণিপুৰগী ১১ শুবৰা এসেমব্লি মীখল ২০১৭ অসি য়েলহৌমীশিংগী য়াম্মা লুৰা মৰু ওইৰা তাক্সা অমনি। শোয়ৰা য়াবৰা টৰ্নিং পোইটনি। মণিপুৰগী পুৱৱিৱা পুমহোং হোংৰা অমা পুইহোগদবনি। হৌজিক্কী ভোটৱশিংগীখক্তা নভে। ভোটৱশিং ঐথোয়গী তুংগী মীৱোল ইচা-ইশ্শাশিংদুৱীনি। খল্লক্ৰৰা মীহুৎশিংসু মথোয়গী থোদাং য়াম্মা চাউদৌৱিবনি। হৌমিন-কামিন্নৱক্সৰা চাংগী-তমগী য়েলহৌমী কনৰা হায়বসি কুম্ভজা ২০১৭ কী মীখল অসিনি হায়জৰা তাই। অতৈ পাইন্স লৈতে। হৌজিক ফাওৰদা কেন্দিদেট ওইগদৰশিংনা মখক্তা পঞ্জখিৰা ইশ্শা/প্ৰোন্মেশিংগী মৱমদা অমক্তা পনথিদ্ৰি। অদুমওইনমক মীহুৎ ওইবিনীংৰা মীৱেপশিংনা ইশ্শাশিংগী মৱম অমদি মশাগী মেনুফেষ্টেশিং পাউচে, টি ভি অতৈ মিদিয়াদা ফোণ্ডোকপীৰা হৌবিৰা য়াৱে হায়ৰা তাই। কেন্দ্ৰ কেন্দ্ৰগী ভোটৱশিংনা মীৱেপ ওইগদৌৱিৰা অদুগী হৌৱকঙৌগী নংত্ৰগা চহী মঙা তৰ্কক্কী মমাঙগী খন্ন-নৈনৱক্‌ই হায়বসি লোয়না খঙনৰা গুল্লি। হেমা লায়না খঙনৰা কেন্দ্ৰ কেন্দ্ৰগী য়ুমথোং ১০/২০ গী ভোটৱশিং পুৰা পুৰা থন্ন-নৈনমিন্নৰা চল্লি। অদু ওইৰা তাৱবদি ইন্দিপেনেণ্ট মীহুৎ হুশ্বুখনৰা, কাহনবদা মণেং অটৌৰা ওইগনি। পৈশা পায়ৰা মীনা পৈশা য়েনগে য়েনসনু, য়েল্লেই তোকসনু। ধৰ্ম লৈতনা মীচম মীয়ামগী চাকথুং মুনথিৰগীনি। ভোটৱশিংগী ভোট অৱোনবনি। ওপন তৌৰা আইনগী ৰাংমদনি। কুম্ভজা ১৮৫৬ তা ওষ্ট্ৰেলিয়াদা সেক্ৰেট বেলেট হৌদোকখি। হৌজিক্তি ইন্দিয়াদা কুম্ভজা ১৯৯৯ দগী ঈ ভি এম শীজিন্নৱে। অৱোনৰা ভেউৰগী ভোট ঈ ভি এমগী বটমদা য়ুদৌৱীনা নষ্ট্ৰীদুনা ইন্দিপেনেণ্ট ৬০ খলাহৌৱসি। ইন্দিপেনেণ্ট লৈঙাক শেন্সা য়াদে হায়ৰা লৈতে, য়াই।

দিল্লি য়ুনিয়ন টেৱিটৈৱিগী মীখল কুম্ভজা ২০১৫ গী ফেব্ৰুৱাৰী ৭ তা পাঙথোকখি। সিট ৭০ গী মনুংদা ৬৭ না এ এ পিনা ফখখি। বি জে পিনা সিট ৩ ফখখি। তশেংনমক আম আদমি পাৰ্টিনা হেমা ফে-ফতেগী ৱা নভে। দিল্লিদা কোংপ্ৰেসনা চহী ১৫ লৈঙাক পায়ৱক্‌ই। অদুগা পাৰ্লিয়ামেণ্টনতা বি জে পিনা লৈঙাক পায়ৱিবসি। বি জে পি অমদি কোংপ্ৰেস আদুগী শাফু-চৈথেং দিল্লিগী ভোটৱশিংনা ফংলগ্লেই হায়ৰা য়াদে। পুৰ্বু দিল্লিগী ভোটৱশিংগী মতিক মগুণ মথৌনানা ইন্দিয়াক্তদা উৎপা নক্তনা মালেমগী লৈবাক কয়্যগী মফমদা ইন্দিয়ান দেমোক্ৰেসিগী ফজৰা শক্তম উৎখি। মণিপুৰগীসু ভোটৱৰী মতিং ফুদোকমিন্নৱসি। মীনা হৰাগাভী মমাঙদা চেনশিল্লু হায়